

ΚΙΜΩΝ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ¹

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

Θ'.

Εἶχεν ἐν τῷ αὐτῷ τάγματι ὁ Ἀνδρεάδης προεστάμενον, τὸν λοχαγὸν Φίλιππον Βράγκαν, ἀξιωματικὸν βαθείας στρατιωτικῆς μορφώσεως καὶ ἐγκυκλοπαιδικῷ καταρτισμῷ λίαν ἀρτίου.

Τυχῶν διακεκριμένης οικογενειακῆς ἀνατροφῆς, ἐκπαιδευθεὶς καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ στρατιωτικῶς, κατετάχθη εἰς τὸ πέζικόν ἐξ ἔρωτος ἀμέτρου πρὸς τὸ ὄπλον τοῦτο, ἐργαζόμενος ἀδιαλείπτως καὶ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς εὐγενούς φιλοδοξίας τῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς συναδελφότητος.

Ἀγαθώτατος καὶ ἀβρότατος τὴν ψυχὴν, εἶχε τὴν παράδοξον μονομανίαν ἐπιδειξέως ἀναισθησίας καὶ στυγνότητος, κρύπτων δὲ τοὺς θησαυροὺς τῶν αἰσθημάτων του, τοὺς ἐκάλυπτεν ὑπὸ παγερὰ στρώματα σαρκασμῶν καὶ εἰρωνίας, ἐπιτηθευόμενος ἀνυπαρκτον ξηρασίαν ψυχῆς, αὐτοσυκοφαντούμενος, χλευάζων πᾶν ὅτι δὲν εἶναι ὕλη, καὶ ἀπαρνούμενος πᾶσαν πίστιν εἰς οἶον δήποτε ἰδανικόν. Ἡ εἰρωνία, ὁ σαρκασμὸς, ἦσαν δι' αὐτὸν ὁ ἐπιούσιος ἄρτος, εἰρωνία ὅμως, τὴν ὁποίαν δὲν ἔφερον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ οἱ κυματισμοὶ καρδίας συνταρασσομένης ὑπὸ τοῦ φθόνου καὶ τῆς μοχθηρίας, ἀλλ' ἄκακος, ἀπὸ μόνης τῆς μονομανίας τῆς εὐφυλολογίας, ἐλαφρά, ὡς ἡ ρυτιδουσα μόνην τὴν ἐπιφάνειαν ἀκυμάντου θαλάσσης ῥιπή.

Ἠγάπα ὡς ἀδελφὸς τὸν Ἀνδρεάδην, βαθύτατα ἐκτιμῶν τῆς ψυχῆς του τὴν εὐγένειαν, ἀλλ' οὐδεμίαν παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως τὸν λούη διὰ ποταμοῦ σαρκασμῶν καὶ σκωμμάτων.

Εἰς ταῦτα δὲ ἐνεπνέετο κυρίως ἐκ τῆς ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς μαλακότητος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κίμωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον οὐδεμίαν παρέλειπεν εὐκαιρίαν, ὅπως ἀναπτύσῃ τὴν ταπεινὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν εἶχε περὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

— Θὰ λασπώσης, ἀγαπητέ μου Κίμων, τῷ ἔλεγεν ἡμέραν τινά, ἂν ζητήσης παρ' αὐτῆς εὐγενεστέρως ἐμπνεύσεις καὶ ὑψηλότερον προορισμὸν, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τοῦ στομάχου σου, ποῦ αἰωνίως ἀλέθει γιὰ λογαριασμὸ σου, σὰν μυλωνᾶς ἀκούραστος, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῶν ἐντέρων σου, τῆς κοιλίας σου, τῆς οὐρεθόχου κύστεως, τὰ ὅποια ὅλα ἔχουν ἐπίσης ὑψηλὰ καθήκοντα, ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῶν ποδῶν σου, τῶν ὑπομονητικῶν αὐτῶν ἀχθοφόρων οἱ ὅποιοι σὲ μεταφέρουν ὅπου ὀρίζεις. Εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὅτι γιὰ τὰ ὄργανα αὐτὰ ἡ ποίησις δὲν καταδέχτηκε ποτὲ νὰ γράψῃ δύο στίχους, ἐνῶ ἀφότου ἔγεινε ὁ κόσμος δὲν ἔπαυσε νὰ σαλιαρίζῃ διὰ τὴν καρδίαν τὴν παλλομένην, δι' αὐτὸ δηλαδή τὸ βρωμερὸ λαμπικὸ τοῦ αἵματος.

— Δὲν ἤξεύρω ποῦ γτυποῦν πάλι αὐταῖς ἡ καμπάναις σου, Φίλιππε, τοῦ εἶπε μειδιῶν ὁ Κίμων, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι ὅλαις αὐταῖς ἡ θεωρίας εἶναι

στρατηγικὴ διὰ νὰ προκαταλάβῃς τὰς θέσεις, ἐπειδὴ ἐνόησες, ὅτι θὰ σοῦ ἐπιτεθῶ γιὰ νὰ μὴ τιμωρήσης ἐκεῖνο τὸ δυστυχισμένον στρατιώτην τοῦ λόχου μᾶς τὸν Κρανᾶ, ὅπου ἔκαμε τεσσάρων ἡμερῶν ὑπέρβασι ἀδείας, γιὰτὶ ἀρρώστησε τοῦ κακόμοιρου τοῦ παιδιοῦ ἢ μάνας του.

— Ἐδῶ εἶμασθε! Πάλι φιλάνθρωποιαις² πάλι συγκινήσεις καὶ ξεψυχήματα καὶ εὐεργεσίας. Ἀλλὰ αὐτὸ ἐπὶ τέλους καταντᾶ ἀνυπόφορο. Δὲν μοῦ λές, Κίμων, δὲν σκοπεύεις ἐπὶ τέλους νὰ πᾶς στὸ γυατρό, νὰ κυταχτήης, γι' αὐτὴ τὴν ἐπικίνδυνον μονομανίαν ποῦ σὲ παραδέρνει, νὰ ζητήης νὰ κάμῃς ὄλο τὸν κόσμον ἐχθρὸς;

— Ἐγὼ νὰ κάμω ὄλο τὸν κόσμον ἐχθρὸς; Καὶ γιὰτὶ παρακαλῶ;

— Τί νόστιμο! Μὲ ρωτᾶει γιὰτὶ! Ἀπλούστατον ἐν τούτοις καὶ εὐνόητον αὐτὸ τὸ γιὰτὶ. Διότι ἀπεφάσισες νὰ εὐεργετήσης ὄλο τὸν κόσμον.

— Αὐτὸ πάλι δὲν τὸ περιμένα. Μήπως σήμερα σοῦ μπῆκε νὰ μὲ διδάξῃς, ὅτι ἡ εὐεργεσία μᾶς δημιουργεῖ ἐχθρὸς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀγαπᾶ τὸν εὐεργέτην του;

— Νάτα! Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν μᾶς κόπιασες, ταλαίπωρε, γιὰ νὰ μὴν τὸ γνωρίζῃς αὐτό; Ἀπὸ τὴν Οὐτοπίαν, ἢ μήπως ἀπὸ τὴν Ἠλιούπολιν, τὴν πόλιν τῶν τελείων ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀγίας κοινωνίας, τὴν ὁποίαν ὅμως, μάθε, ὁ Καμπανέλλας εἶχε τὴν φρόνησιν νὰ τὴν κτίσῃ εἰς τὸν ἥλιον, γιὰτὶ ἐκεῖ, ξέρεις, οἱ κίνδυνοι τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς εἶναι πολὺ ὀλιγώτεροι, παρὰ ἂν ἔκαμνε τὴν ἀνοησία νὰ τὴν τοποθετήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς.

— Δυστυχῶς δὲν ἔχω τὰς γνώσεις σου, Φίλιππε, καὶ δὲν γνωρίζω τίποτε οὔτε περὶ τοῦ Καμπανέλλα, οὔτε περὶ τῆς Ἠλιούπολεως. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ ἀνυπομονῶ νὰ μάθω εἶναι, ἐὰν ἡ ἀρρώστια τῆς παραδοξολογίας σὲ ἐκυρίευσε σὲ τέτοιο βαθμὸν, ὥστε νὰ ὑποστηρίζῃς, ὅτι τὸν ἄνθρωπον δὲν τὸν ἐλύκει ἡ εὐεργεσία;

— Εἶπα ἐγὼ τέτοιο πρᾶγμα; Ἔλα Παναγία μου! Μὲ παρενόησες οἰκτρά. Τὸν συγκινεῖ καὶ τὸν ἐλύκει, καὶ πάρα πολὺ μάλιστα. Ὅταν ἄξαφνα ἓνας ἄνθρωπος πεσμένος εἰς τὴ θάλασσα, χαχλακίζει, δέροντας μὲ τὰ χέρια τὸ νερό, βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα μπουρμπουλιθραῖς, καὶ ἐτοιμάζεται νὰ κατακαθίσῃ καμμιὰ δεκαριά ὄργαναις βαθείαις, γιὰ νὰ τὸν γλεντίσουν ὕστερα, σὰν ὀρεχτικὴ ζακούσκα τὰ ψάρια, θὰ χαρῆ καὶ θὰ συγκινηθῇ καὶ πολὺ μάλιστα, ἐὰν βουτήξῃς μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς σου καὶ τὸν βγάλῃς ἔξω καὶ τὸν στεγνώσης. Καὶ ὁ χρεώστης, ὅπου ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ κάγκελλα τῆς φυλακῆς, βλέπει ἀπόξω τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του πανιασμένα ἀπὸ τὴν πείνα, πολὺ θὰ χαρῆ, πολὺ θὰ συγκινηθῇ νὰ τοῦ πληρώσης τὰ χρέη καὶ νὰ τοῦ δώσῃς καὶ λίγα λιχνὰ ἔτσι γιὰ μαγιά, νὰ δουλέψῃ. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐτοιμάζεται νὰ καπνίσῃ τὰ μυαλά του, γιὰτὶ ἔπαιξε στὰ χαρτιὰ ξένα χρήματα καὶ τὸν περιμένει ἡ ἀτιμία καὶ ἡ εἰρκτή, θὰ δεχθῇ μὲ δάκρυα τὴ βοήθειά σου, ἢ ὁποῖα θὰ τὸν σώσῃ. Βεβαίως ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾶ πολὺ τὴν εὐεργεσίαν. Ποῖός λές ὄχι;

¹ Ἴδε σελ. 242.

— Τότε ποῦ εἶναι ἡ διαφωνία μας;

— Εἰς τοῦτο, ἀγαπητέ μου φιλόανθρωπε, πολὺ-δακρυ καὶ χρονίως συγκεινημένε. Ὅτι ἐγὼ δὲν σοῦ εἶπα, ὅτι ἀγαπᾶ καὶ τὸν εὐεργέτην του. Κάποιος μέγας στρατηλάτης, ἂν δὲν ἀπατωῶμαι, ὁ Φίλιππος, ὁ συνονόματός μου, εἶπε ποτέ. Τὴν θέλω τὴν προδοσία, βδελύσσομαι ὅμως τὸν προδότη. Πίστευσέ με· πᾶς ἄνθρωπος ἀνεξαίρετως ἠμπορεῖ νὰ εἶπῃ, δὲν λέγω χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ, τοῦτο θὰ ἦναι ἴσως ὀλίγο δύσκολο, ἀλλὰ σίγουρα χωρὶς νὰ ψευσθῇ, ἀγαπᾷ τὴν εὐεργεσίαν, βδελύσσομαι ὅμως τὸν εὐεργέτην μου.

— Εἶναι καὶ παράξενα καὶ ἀπαίσια αὐτὰ ὅπου λέγεις. Ἄφου, διὰ νὰ παρακολουθῆσω πρὸς στιγμήν τὰ ἰδικά σου τὰ παραδείγματα, ἀγαπᾶ ὁ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν του, τὴν τιμὴν του, τῆς οἰκογενείας του τὴν ὑπαρξίν, πῶς δὲν θὰ ἀγαπᾶ, κατ' ἀνάγκην, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοῦ χαρίζει τὴν ζωὴν, ἢ τὴν τιμὴν, ὁ ὁποῖος τοῦ σώζει τὰ παιδιὰ του; Πῶς δὲν θὰ εἶναι κατὰ φύσιν εὐγνωμῶν;

— Αὐτὸ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ σωστό· καὶ διὰ τοῦτο, ἡ πονηρὰ αὐτὴ ὕαινα, ὁ ἄνθρωπος, αἰσχυρόμενος, ἐφρόντισε νὰ περιλάβῃ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ εἰς ὅλα τὰ λεξικά, ὅταν πρόκειται περὶ γλωσσῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν δυστυχίαν νὰ ἀποκτήσουν λεξικά, τὴν λέξιν εὐγνωμοσύνη. Ἀλλὰ εἶναι λέξις ψευδής, Κίμων, ἔννοια ἀνύπαρκτος, τὴν ὁποῖαν ὅλοι οἱ αἰῶνες, οἱ ὁποῖοι, παρῆλθον δὲν ἤρκεσαν διὰ νὰ χαράξουν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς, ὅπως δὲν θὰ ἀρκέσουν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι θὰ παρελάσουν ἐν τῷ μέλλοντι.

— Καὶ διατὶ τοῦτο;

— Ἀπλούστατα, διότι τὸ ζώπυρον παντὸς ἀνθρωπίνου αἰσθήματος εἶναι ὁ ἐγωϊσμός. Ἐγωϊσμός ἄκρατος, τόσῳ δὲ μᾶλλον ἰσχυρός, καθ' ὅσον λανθάνει κρυπτόμενος καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τὸ βαρὺ προσωπεῖον αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται τὴν στολὴν τῆς αὐταπαρνησίας. Ὁ εὐεργέτης ἀγαπᾶ καὶ λαχταρεῖ διὰ τὸν εὐεργετούμενον, διότι εἶναι ἔργον του ἡ εὐεργεσία, διότι αὐτὸς δρᾷ, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἀπλῶς τὴν ὑφίσταται¹. Διὰ τῆς εὐεργεσίας ὁ ἄνθρωπινος ἐγωϊσμός ἐξυπηρετεῖται θαυμασία. Εἶναι, βλέπεις ὁ γενναῖος δωρητὴς ὁ εὐεργέτης, εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ἀφ' ὕψηλου ἐκτείνων τὴν χεῖρα διὰ νὰ πληρώσῃ ἀγαθῶν τὸν δειλὸν ἐκεῖνον, τὸν δακρύοντα εὐεργετούμενον, ὁ ὁποῖος τείνει τὴν χεῖρα ὡς πρὸς ἐπαιτείαν.

— Τότε διατὶ ἐπιζητεῖ καὶ ἀποδέχεται τὴν εὐεργεσίαν, ἀφοῦ εἶναι τόσον ταπεινωτικὴ;

— Διότι τοῦ χρειάζεται, κύριε νόστιμον! Διότι ἡ ἀνάγκη ἢ ἀγρία τοῦ ἐπιβάλλει νὰ σωθῇ, νὰ ἀναπτυχθῇ, νὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτῆς. Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἄνθρωπος θηρεύει ἀπλῶς τὸ συμφέρον εἰς

αὐτόν, ἀποδέχεται τὸ ὠφέλιμον· ὅταν αὐτὰ ἐπιτευχθῶν, οὐδὲν ἀπομένει τὸ εὐφρόσυτον ἐν αὐτῇ τῇ ἀποθήκῃ τῶν αἰσθημάτων, ὡς ἀρέσκεσθε νὰ θεωρῆτε σεῖς οἱ εὐαίσθητοι τὴν καρδίαν¹. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀπομένει τίποτε εὐφρόσυτον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον συμβαίνει. Ἐπειδὴ τὴν στιγμήν τῆς εὐεργεσίας ὁ ἄνθρωπινος ἐγωϊσμός τοῦ εὐεργετουμένου ἀνέρχεται ἀληθῆ Γολγοθᾶν, ποτίζεται ὄξος καὶ χολήν, καὶ σταυρόνεται ἐπὶ σταυροῦ ὑψηλοτέρου ἀπὸ τὸν τοῦ Σωτῆρος, μόλις συμπληρωθῇ ἡ εὐεργεσία, ἢ ἀντιδρασις ἐπέρχεται ἄμεσος, ἀπότομος, ἀγρία. Ὁ καυφθεὶς ἐγωϊσμός ἀναλαμβάνει τὸ κράτος του. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐταπεινοῦντο πρὸ τοῦ εὐεργετοῦ δειλοί, ὑψοῦνται ἤδη εἰς τὴν θέαν του προπετεῖς. Ἄν δὲ σοῦ ἔλθῃ ποτὲ ἡ διάθεσις νὰ ἀναλύσης χημικῶς τὰς ἀκτῖνας τὰς ὁποῖας ἐκπέμπει τότε τὸ βλέμμα των, θὰ εὔρης ἐντὸς αὐτῶν, μὴ ἀμφιβάλλης, καὶ αὐτὸ τὸ μῖσος. Διότι ἡ καρδιά ἀναπετᾶ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπερήφανος τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς. Γνωρίζεις ποῖα εἶναι αὐτὴ ἡ σημαία, Κίμων;

— Ὅχι· καὶ οὔτε θὰ εἶχα ἐπιθυμίαν νὰ τὴν γνωρίσω. Θὰ εἶναι κανένα βρωμόπανο, τὸ ὁποῖον, πιστεψέ με, δὲν θὰ χαιρετήσω ποτέ.

— Ἀλήθεια βρωμόπανο. Ἐχει τὸ χροῶμα τὸ σκοτωμένο τοῦ βρωμεροῦ αἵματος τῆς ἀνθρωπίνης καρδιάς, ἀφοῦ, σοῦ λέγω, εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς. Εἶναι ἡ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ.

— Ἐγὼ ἐν τούτοις δὲν ἐνθυμοῦμαι εἰς ποῖον ἀρχαῖον συγγραφεᾶ ἀνέγνωσα, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν ἀποτελεῖ διαρκῆ ἀπόλαυσιν τῆς εὐεργεσίας, ὡς ἂν αὕτη συνεχίζεται.

— Αὐτὸ εἶναι πολὺ συγκινητικόν. Δύσκολα ὅμως θὰ μὲ πείσης, ὅτι καθεὶ στιγμήν ποῦ βλέπεις ἢ ποῦ θυμᾶσαι, ἐκεῖνον ὅπου σοῦ ἐχάρισε χίλιας δραγμαῖς, εἶναι σὺν νὰ κατρακυλοῦν στήν τσέπη σου ἄλλαις χίλιας. Καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἐθύμισες τοὺς ἀρχαίους, σοῦ λέγω, ὅτι ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ ἦσαν πολὺ ὑποκριταί, διότι ὅλοι πλειοδοτοῦν πῶς νὰ χαρακτηρίσουν τὴν ἀχαριστίαν, ὡς ἐξαιρετικόν, καὶ παρὰ φύσιν φαινόμενον, ὡς ἔκτακτον ἀναίσχυντιαν, ἐνῶ ἐγνώριζον πολὺ καλά, ὅτι εἶναι καθολικὸς χαρακτηριστὴρ τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τὴν ἀγνωμοσύνην εἶχον ἀνυψώσῃ εἰς δόγμα πολιτειακόν. Μάρτυρες ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ ὅσους ἄλλους ἠμπορέσεις νὰ ἐνθυμηθῆς. Ἐνας μόνος, ὁ Σταγειρίτης ἔβαλε τὴν σμίλην βαθεῖα μέσα σ' αὐτὸ τὸ βρωμερὸ ἔλκος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλ' αὐτός, φίλε μου, ἦτο τι περισσότερον παρὰ μεγαλοφυΐα, διότι διέγραψε τὸν κύκλον τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως αὐτός, καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῆς ψυχῆς. Καὶ περιωρισμένη μέσα σ' αὐτόν τὸν κύκλον, σὺν

¹ Ἀριστοτέλους Ἠθικῶν Νικομαχεῖων I. VII. «Οἱ δ' εὐεργεταὶ τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον φιλεῖν, ἢ οἱ εὐπαθόντες τοὺς δράσαντας. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκεν· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον, ἢ ἀγαπηθεῖν ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου, ἐμψύχου γενομένου. Τοιοῦτόν γ' εἶσιν καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν. Τὸ γὰρ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν.

¹ Ἀριστοτέλους αὐτόθι. «Ἄμα δὲ καὶ τῶ μὲν εὐεργετῇ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πράξιν, ὥστε χαίρειν ἐν ᾧ τοῦτο, τῷ δὲ παθόντι οὐδὲν καλὸν ἐν τῷ δρᾶσαντι, ἀλλ' εἶπερ, συμφέρον· τοῦτο δ' ἦταν ἡδὺ καὶ φιλητόν. Τῷ μὲν οὖν πεποιηκότι μένει τὸ ἔργον, τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον, τῷ δὲ παθόντι τὸ χρήσιμον παροίχεται.»

τὸ ἄλογο στὸ ἵπποδρόμιο, χοροπηδᾷ ἔκτοτε ἢ ἀνθρωπίνη σοφία.

— Δὲν μὲ πείθεις, οὔτε σύ, οὔτε ὁ Σταγειρίτης σου. Καθ' ἑκάστην ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ἐνθουσιάζοντες καὶ τὰς ἐλαχίστας ὑπηρεσίας καὶ ἀποδίδοντας αὐτὰς προθυμότερα.

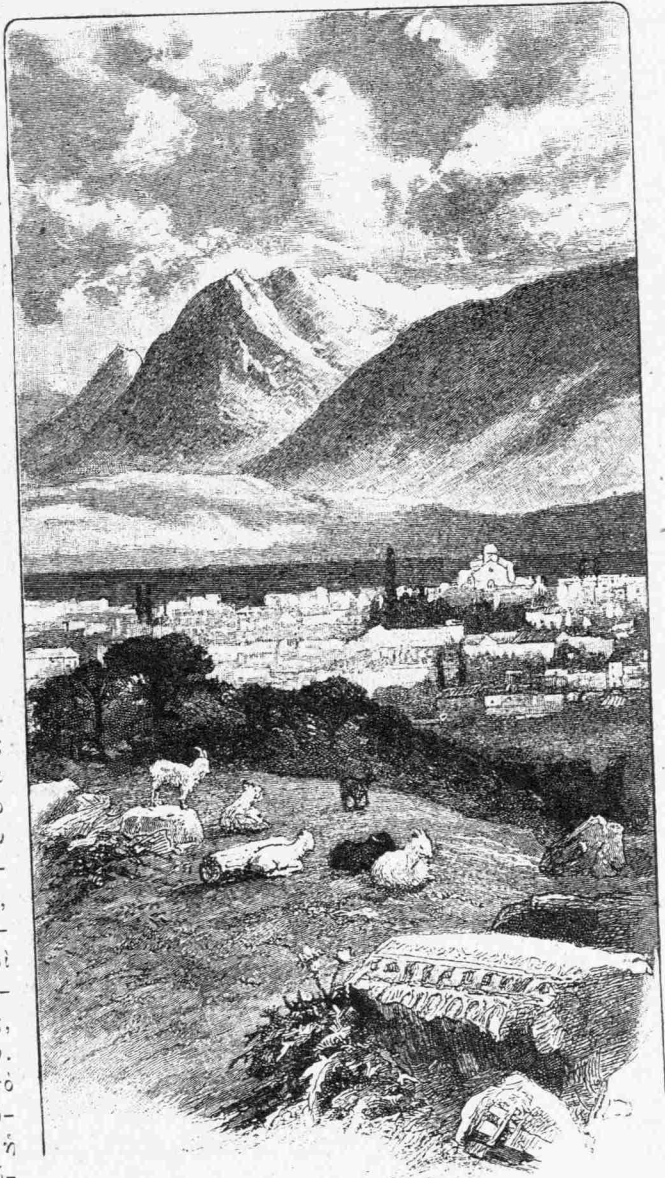
— Τὰς ἐλαχίστας μάλιστα, ὦ ἀπολογητὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀγαθότητος. Ποῖος λέγει ὄχι. Ἄλλ' αὐταὶ αἱ ὑπηρεσίαι δὲν δημιουργοῦν τὴν ὑποτέλειαν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν σοὺ ἐξήγησα, διότι εἶναι εὐκόλον εἰς πάντα καὶ κατὰ πάσαν στιγμήν νὰ τὰς ἀποδώσῃ. Αὐταὶ ἀποδίδονται μάλιστα μετὰ μεγάλης σπουδῆς. Καὶ ἴσα ἴσα, αὐτὴ ἡ σπουδὴ, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὁ ἄνθρωπος αὐτὰς τὰς μικρὰς εὐεργεσίας, ἔπρεπε νὰ σὲ κάμῃ νὰ ἐννοήσῃς τί βάρος εἶναι διὰ τὸν εὐεργετούμενον ἡ εὐεργεσία, καὶ μετὰ πόσης χαρᾶς σπεύδει νὰ τὸ ξεφορτωθῇ, ὅταν τοῦτο εἶναι εὐκόλον.

— Ἐγὼ συνήντησα τὰς ἐνδείξεις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπὶ μικρῶν καὶ ἐπὶ σπουδαίων.

— Τὰς ἐνδείξεις τῆς, ὡς λέγεις, ἤμπορεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην ὅμως ποτέ. Καὶ ὅταν τὰς συνήντησες αὐτὰς τὰς ἐνδείξεις, ἀφεύκτως θὰ εἶχες ἄντικρῦ σου κανένα ὁ ὁποῖος ἐπιτηδεύετο εὐγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἀνέμενε συνέχειαν τῶν εὐεργεσιῶν. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἡ εὐγνωμοσύνη εἶναι τὸ προσωπεῖον τῆς προσδοκίας, ἐκ φόβου μήπως κλεισθῇ ὁ ἀνοικτός λογαριασμός τῆς εὐεργεσίας ὅπως εἶπε κάποιος περὶ τῶν ἐμπόρων, ὅτι εἶναι τακτικοὶ εἰς τὰς πληρωμὰς τῶν ὄχι ἐξ αἰσθήματος δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τοὺς κόψουν τὴν πίστωσιν. Βλέπεις, εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, παίζει τὸ πρόσωπον τῆς καρδίας ἢ πονηρία τοῦ πνεύματος ἄλλ' αὐτὸ εἰς τὸ τέλος κουράζει καὶ ἡ κωμωδία παύει τὴν ἴδια στιγμήν, ὅπου θὰ παύσῃ τὸ συμφέρον¹.

— Ποτὲ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εὐγνωμοσύνη χωρὶς ὑστεροβουλίαν;

— Σοὺ τὸ εἶπα ἡ εὐεργεσία πληγώνει τὴν υπερφάνειαν τοῦ εὐεργετούμενου. Ὅταν εἶναι μικρὰ, τὸ τραῦμα θεραπεύεται διὰ τῆς ἀποδόσεως. Ὅταν ὅμως εἶναι μεγάλη καὶ ἐξοχος, ὅταν ἀνάγεται εἰς ὕψος θυσίας, ὅταν δημιουργῆς ἢ σώζῃς μίαν ὑπαρξίν, τότε ὁ εὐεργετούμενος μὴ δυνάμενος νὰ ἀποσεῖσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὑποτέλειαν ταύτην, βλέπει διαρκῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ εὐεργέτου του ἕνα ὄχληρὸν δανειστὴν², ἕνα ἀφόρητον αὐθέντην. Καὶ μὲ ὅσην λεπτότητα καὶ ἂν προσπαθῆς, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἐνθυμῆται ὅτι τὸν εὐεργέτησες, ὅσον καὶ ἂν ἀρκῆσαι εἰς τὴν ἀγάπην του καὶ μόνην, καὶ εἰς

Κόρινθος καὶ Παρνασσός

τοῦτο θὰ τὴν πάθῃς, κακόμοιρε. Διότι μόνος ὁ εὐεργετῶν ὑφίσταται αὐτὸ τὸ παράδοξον δυστύχημα, νὰ ἐμπνέεται ὑπὸ ἀγάπης θερμῆς πρὸς τὸν εὐεργετούμενον, τῆς ὁποίας ἡ σφοδρότης εἶναι κατ' εὐθείαν ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐεργετούμενον θὰ μισήσῃ πολὺ αὐτὸν τὸν αὐθέντην, ἔσο βέβαιος, θὰ εὖρη αἰτίαν ῥήξεως πρὸς αὐτόν καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς ῥήξεως θὰ εἶναι ἡ ἐνδοξὸς ἡμέρα τῆς προκηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας του. Ἐκτοτε τὸν ἔχεις ἐχθρὸν καὶ θὰ σοῦ πληρώσῃ μετὰ τόκου, δι' ὅσης βλάβης ἠμπορέσει, τὸ καλὸν ὅπου τοῦ ἔκαμες¹.

— Πιστεύω ὅτι κάτι καλὸ ἔκαμα καὶ ἐγὼ καμ-

¹ Maximes du duc de la Rochefoucault. CVIII «L'esprit ne saurait jouer longtemps le personnage du coeur».

² Ἀριστοτέλους, αὐτόθι «... Οἱ μὲν εὐεργετηθέντες ὀφείλουσι, τοῖς δὲ εὐεργέταις ὀφείλονται καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν δανείων οἱ ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλουσι...»

¹ La Rochefoucault. «Les hommes ne sont pas seulement sujets à perdre le souvenir des bienfaits; Ils haïssent même ceux qui les ont obligés. L'application à recompenser le bien leur paraît une servitude, à la quelle ils ont peine de se soumettre. Αὐτόθι XIV.

μιά φορά σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ αὐτοὺς τοὺς καρπούς ποῦ μοῦ ὑπόσχεσαι, εὐτυχῶς δὲν τοὺς ἔδρεψα ἀκόμη, δόξα νὰ ἔχη ὁ Θεός.

— Ἰσως διότι δὲν θὰ ὠρίμασαν ἀκόμη, ταλαίπωρε. Καί νὰ ἰδῆς, ὅτι εἰς τὰς συνεχείς, τὰς ἐπαναληπτικὰς εὐεργεσίας, παρουσιάζεται καὶ τὸ ἐξῆς ἀστείον. Γεννᾶται παρὰ τῷ εὐεργετούμένῳ ἡ πεποιθήσις, ὅτι πᾶν ὅτι τῷ παρέχεις, ὀφείλεται εἰς αὐτὸν ἐκ δικαιοῦματος· αἱ δὲ παλαιότεραι εὐεργεσίαι ἀποβάλλουν πᾶσαν ἀξίαν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γεννῶνται δύο ἀντιθετὰ φαινόμενα εἰς τὴν ὀπτικήν τῆς εὐεργεσίας, τὰ ὅποια δὲν ἐδιδάχθη βέβαια εἰς τὸ μάθημα τῆς φυσικῆς. Ἐρ' ὅσον αὕτη ἀπομακρύνεται κατὰ χρόνον, σμικρύνεται διὰ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ εὐεργετούμένου, καὶ μεγαθύνεται διὰ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ εὐεργέτου¹. Ποτὲ δὲ δὲν θὰ ἔχῃς τόσον λυσιπῶδεις ἔχθρους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ κάμῃς κανὲν καλόν, ὅσον ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερες ἐννεήκοντα ἐννέα ὑπηρεσίας καὶ δὲν κατορθώσῃς νὰ τοὺς προσφέρῃς καὶ τὴν ἑκατοστήν. Μία ἡμέρα, ξέρεις, ἐγύρισα μὲ τὸ ἀμαξάκι ἀπὸ τὸ Χαρθάτι. Ἐκεῖ στὸ Σταυρὸ ἀπαντῶ ἕνα γέρω φροτωμένο ἕνα βαρὺ δέμα. Ἦρχετο ἀπὸ τὸν Μακρὰθωνα καὶ μόλις ἐσύρετο ἐξηντηλημένος ἀπὸ τὸν κόπο. Εἶχε ἀκόμη δώδεκα γερὰ χιλιόμετρα νὰ τραβῆξῃ καὶ ἦταν φῶς φανερό πῶς δὲν θὰ τὰ ἔβγαζε πέρα. Τὸν κράζω· τὸν βάζω καὶ κάθεται δίπλα μου καὶ τοποθετῶ στὰ πόδια μου τὸ δέμα του. Ὅταν ἐφθάσαμε κοντὰ στὸν κῆπο τοῦ παλατιοῦ τοῦ λέγω· τώρα νὰ κατεβῆς, πατέρα μου, γιατί δὲν πάει νὰ μπούμε ἔτσι μὲς τὴν Ἀθήνα. Ἀποῦ κατέθηκε, καθὼς ἐσήκωνε τὸ δέμα του μὲ κυτᾶζει καλὰ καλὰ, καὶ μοῦ λέγει, μὲ ὕφος στρυφνόν. Δὲ μοῦ λές, καπετάνιε μου· μπάς καὶ νόμισες πῶς σοῦ τὸ γύρεψα ἐγὼ νὰ μὲ πάρῃς στ' ἀμᾶξι σου;

Ἄδὲ Κίμων λυόμενος εἰς γέλωτα τὸν ἐρωτᾷ.

— Ὅστε κατὰ σέ δὲν ὑπάρχει καμμιά περίπτωσις εὐγνωμοσύνης ἀδόλου, ἡ ὅποια νὰ βγαίη ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ εὐεργετούμένου;

— Μία μόνη ἡ ἐξῆς. Καὶ πρόσεξε νὰ ἐνοήσῃς, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκαταβαίνω νὰ δεχθῶ ἄλλην. Προσέφερες εἰς ἕνα ἄνθρωπον πολῦτιμον εὐεργεσίαν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εὐτυχῶς δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ διὰ σέ ἐπίσης, φεύγει μακρὰν ἢ φεύγεις σύ, τὸ πρᾶγμα εἶναι τὸ αὐτὸ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. Οὔτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου εὐρίσκεται, οὔτε σέ βλέπει, οὔτε σέ συναντᾷ, οὔτε ἐνοχλεῖται

¹ Ἀριστοτέλους XIII. Ἀμφισβήτησιν δ' ἔχει πότρεα δεῖ τῆ τοῦ παθόντος ὠφελεία μετρεῖν, ἢ τῆ τοῦ δοῦσαντος εὐεργεσίᾳ. Οἱ μὲν γὰρ παθόντες τοιαῦτα φασὶ λαβεῖν παρὰ τῶν εὐεργετῶν, ἢ μικρὰ ἢ ἐκείνους καὶ ἐξῆν παρ' ἐτέρων λαβεῖν, κατασμιρρίζοντες· οἱ δ' ἀνάπαλιν τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἂ παρ' ἄλλων οὐκ ἦν, καὶ ἐν κινδύνοις, ἢ τοιαύτας χρεΐται.

Τῶν αὐτῶν δὲ ἐννοιῶν παράφρασιν ἀποτελεῖ τοῦ La Rochefoucault ἡ γνώμη CCXXV. — «Ce qui fait le me-compte dans la reconnaissance qu'on attend des graces que l'on a faites, c'est que l'orgueil de celui qui donne et l'orgueil de celui qui reçoit ne peuvent convenir du bienfait.

ἀκούων τὸ ὄνομά σου. Μεταβάλλεσαι ἀπέναντί του εἰς ἄγνωστον, εἰς ἀνύπαρκτον ὄν. Καμμιά βελονιά δὲν προσθάνει νὰ τοῦ κεντήσῃ τὸν ἐγωϊσμό του καὶ δὲν λαμβάνει καιρὸ νὰ σέ μισήσῃ. Περνᾷ καιρὸς· εὐτυχεῖ αὐτός διὰ τῆς εὐεργεσίας σου καὶ μεγαλύνεται καὶ προάγεται. Τὸ φέρνει δὲ ὁ διάβολος ἢ ἡ τύχη καὶ σέ εὐρίσκει μίαν ἡμέρα εἰς τὸ δρόμο του. ἐπὶ τὸν εὐεργέτην του, στὰ γάλια τοῦ Ἰώβ, σὰν νὰ λέμε, ἀπάνω σέ ἕνα σωρὸ κοπριά, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ χρησιμεύουν γιὰ μεπελθεντέρε εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς τοῦ Κάμπου, νὰ ζύνῃς τὰ ἔλκη σου μὲ ἕνα ὄστρακο. Τότε αὐτός, μάλιστα, θὰ ἦναι πολὺ εὐγνωμων. Συμφωνῶ. Θὰ τρέξῃ νὰ σέ σηκώσῃ, νὰ σέ βοηθήσῃ. Διότι τότε λαμβάνει, βλέπεις, θέσιν εὐεργέτου καὶ αὐτός, διότι τότε ὁ ἐγωϊσμός του κερδίζει μίαν περιφάνῃ νίκην, αἶρει ἕνα θρίαμβον.

— Αὐτὴ μόνη εἶναι ἡ ἐξαίρεσις, ἡ ὅποια ἐπικυρώνει τὸν κανόνα σου, ὡς λέγουν οἱ γραμματικοί;

— Μάλιστα, κύριε αἰσθηματῖα· αὐτὴ καὶ μόνη. Ἐπιτρέψέ μου δέ, ἀπὸ καρδίας νὰ σέ εὐχηθῶ, ποτὲ νὰ μὴ λάβῃς ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃς οὕτω ἀφ' ὑψηλοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην· δηλαδὴ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ σωρὸ τῆς κοπριάς τοῦ Ἰώβ.

— Ὡ εὐχαριστῶ, φίλε μου, πολὺ εὐχαριστῶ, τῷ ἀπήντησε μετὰ εἰρωνος γέλωτος ὁ Κίμων.

— Τὸ χρέος σου κάμνεις νὰ μὲ εὐχαριστήσῃς. Θὰ σοῦ εὐχηθῶ δὲ καὶ ἕνα ἄλλο ἀκόμη· νὰ σοῦ χρησιμεύσουν αὐτὰ ὅπου σοῦ ἔψαλα σήμερα. Γιατί πετᾷς, Κίμων, στὸν κόσμον τὴν καρδίαν σου, μὲ τὸ τίποτα. Καὶ σὺ ποῦ κάνεις τὸν κυνηγὸ ἔπρεπε νὰ ἤξευρες, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἕνα πολὺ κακομαθημένο σκυλί, τὸ ὅποῖον δὲν ἀπορτάρει ποτὲ αὐτὰ ποῦ τοῦ πετᾷς. Καὶ ἐπειδὴ λόγος περὶ σκυλιοῦ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἐγὼ πεποιθήσιν καὶ εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ σκύλου μου, ἂν καὶ ἐκλονίσθη ὀλίγον τελευταῖον, διότι, ἐπειδὴ τοῦ ἐμάγκωσα τὴν οὐρά στὴν πόρτα, ἐγύθηκε νὰ μὲ δαγκώσῃ. Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως συνέβη ἐκ συγχύσεως φρενῶν διὰ τὸ αἰφνίδιον τῆς προσβολῆς, ὅπως μᾶς λέγουν οἱ δικηγόροι εἰς τὸ στρατοδικεῖον. Ἐλησμόνησα τώρα ποῦ ἐπῆρα μίαν φορά κατῆφορο νὰ σοῦ προσθήσω, ὅτι πρὸ παντός, εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀνθέων ἔχω ἀπειρίριστον πεποιθήσιν.

— Τῶν ἀνθέων εἶπες; Ἄλλο πάλι τοῦτο.

— Γιατί; Σοῦ φαίνεται παράξενο;

— Καὶ πολὺ μάλιστα.

— Ἦόσο γελοιόσαι! Ὅταν καλλιερῶ τὰ γιασεμιά καὶ τὰ ζουμπούλια μου, τὰ ἡμέρα, τὰ πράσινά τους φύλλα, ποῦ ξεκουράζον τόσο γλυκὰ τὰ μάτια μου, μουλέγουν. Ὅχι δὲν θὰ ξεχάσωμε τοὺς κόπους σου. Καὶ δὲν τοὺς ξεγνοῦν· ἀνθίζον, λευκὸ σὰν τὴν καρδίαν τοῦ λουλουδιοῦ, τὸ γιασεμί, γαλάζιο σὰν τὸν οὐρανὸ, ἢ τριανταφυλλί, σὰν ὠμορφὴ αὐγὴ, τὸ ζουμπούλι. Καὶ τὸ χρωματὸς τοῦ γλυκοῦ, βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ λουλουδιοῦ, σὰν ἀγνὴ θεῖα πνοή καὶ ἐρχεται καὶ μὲ φιλεῖ. Καὶ τί ἀνεξικακία, Κίμων, ποῦ ἔχουν τὰ λουλούδια μου! Μία φορά ἔρωγα μὲ βία καὶ ἐκλειδώσα ἀπότιστες μέσα στὸ σπῆτι, γιὰ μέρας δύο γλάστραις μὲ μενεξέδες ἀνθισμένους. Ὅταν ἐγύρισα ἦσαν πεθαμένοι· κίτρινα

τὰ φύλλα, ξερά τὰ λουλούδια τους. Ἄλλὰ ἡ ψυχὴ τους, τὸ ἄρωμά τους δηλαδή, ἐφτερουγίζε ἀκόμη ἐκεῖ μέσα, σὺν τῷ μου ἔλεγον. «Μὰς ξέχασες» καὶ ὁμως γιὰ σένα ἦταν ἡ τελευταία μὰς πνοή». Εἰς μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν εὐγνωμοσύνην νὰ ἔχῃς πεποιθήσιν, Κίμων.

— Θὰ ἦτο πολὺ δυστυχισμένος ὁ κόσμος, ἂν ἦσαν ἀληθῆ αὐτὰ ποῦ λέγεις. Ἐγὼ τοῦλάχιστον προτιμῶ νὰ διαβουκολῶμαι μὲ τὰς πλάνας μου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐρίσκω ὅτι παρέχει μερικὰς εὐχαριστήσεις ἢ ζωῆ.

— Δικαίωμα σου ἄλλ' ἐγὼ ἔν μόνον πράγμα σου εὐχομαι νὰ μὴ ἔλθῃ στιγμή νὰ ἐννοήσῃς, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ, ὅπως τὴν λές, εἶναι ἓνα μεγάλο ἐμπορικό βιβλίον, ὅπου ὅλαι αἱ εἰς πίστωσιν σου ἐγγραφαὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ αὐτὰς τὰς γλυκεῖας πλάνας ἀπὸ ὄνειρα, ἀπὸ ἐλπίδες, ἀπὸ ἰνδάλματα, καὶ ὅλη ἡ χρέωσις σου ἀπὸ πράγματα καὶ πάντα πράγματα. Ἄλλοίμονο δέ, ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ ἰσολογισμοῦ.

— Καὶ ἀληθῆ ἂν ἦναι ὅσα φρονεῖς, νομίζω ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν παληόκοσμο πρέπει νὰ κάμνῃ κανεὶς ὅσον ἡμπορεῖ περισσότερο καλὸ. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, μου ἔλεγε μίαν ἡμέραν ἀναγινώσκων τὸν Καρτέσιον, ὅτι δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος δὲν ἡμπορεῖ νὰ εὐεργετῇ ἐν τινὶ μέτρῳ τὸν πλησίον του. Ἡ ὅπως λέγει τοῦ λαοῦ ἡ φιλοσοφία

Κάμε τὸ καλὸ
καὶ ρίξτε στὸ γυαλὸ.

— Αἱ! Κίμων! Ἀφότου κυκλοφορεῖ αὐτὸ τὸ γνωμικόν, τόσαις εὐεργεσίαις ἐρίχτηκαν στὸ γυαλόν, ὅπου, ἂν ἔπιαναν τόπο, θὰ εἶχαν μολώσει ἕως τώρα τὴ θάλασσα, καὶ δὲν θὰ ἔπιαναν τόσον κόσμον τῆς ἀχαριστίας τὰ κύματα!

— Συμφωνῶ, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Ἄς διαγράψωμεν ὡς ἀνύρπακτον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ τὴν λέξιν εὐγνωμοσύνη. Ἀλλὰ τότε, Φίλιππε, τόσον τὸ καλλίτερον διὰ τὴν εὐεργεσίαν, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος ἀπέριου ἀγαθότητος ὁ Κίμων. Διότι, τούτου τεθέντος, ἡ εὐεργεσία γίνεται εὐγενεστέρα ἔπειδή, πιστεψέ με, θὰ ἦτο πολὺ πρόστυχη ἀρετὴ, ἂν ἐγίνετο ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ προκαλῆ τὴν εὐγνωμοσύνην ἂν ἐξησκείτο δηλαδή, ὡς ἀσφαλές, τρόπον τινά, κατὰθεμα εἰς τὸ ταμιευτήριον τῆς εὐγνωμοσύνης.

— Τοιοῦτῳ τρόπῳ κατὰ σέ ἡ ἀχαριστία εἶναι συνεργατὶς εὐγενοῦς ἔργου!

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν! Διότι τὸ βλέπεις μὰς ἐξευγενίζει. Μὰς συνειθίζει νὰ πράττωμεν τὸ καλὸν χωρὶς ὑστεροβουλίαν. Καὶ οὕτω φθάνω εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρέπει νὰ ἤμεθα εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἀχαρίστους!

— Ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρησέως ἐγὼ τίποτε δὲν ἔχω νὰ ἀντεῖπω. Διότι ἐγὼ δὲν ἠρνήθην ὅτι ἡ εὐεργεσία εἶναι μία κυρία, πολὺ διασκεδαστική, πολὺ εὐχάριστος εἶπα μόνον, καὶ νομίζω ὅτι σοῦ τὸ ἀπέδειξα, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν συγγένειαν, οὔτε κὰν ἐξ ἀγγιστείας, μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην. Καὶ στὸ τέλος ἐπίτρεψέ μου νὰ πιστεύω ὅτι, ὅπως δήποτε, ἡ ἀχαριστία πληγώνει τὴν καρδίαν. Διότι τί θὰ ἔλεγε

παρακαλῶ, Κίμων, ἂν ἤθελεν ἀχαριστήσῃ πρὸς τὰς εὐεργεσίας σου ὁ Νίκος σου; Ἄν αὐτὴ ἡ φλογερὴ ἀγάπη ποῦ τοῦ ἐχάριτες ἤθελε ζεστάνει μίαν ὀχειά, καὶ, στὸ πατρικόν, στὸ λαχταριστὸ φιλὶ τῆς καρδίας σου, ἀπαντοῦσε μὲ τὸ φαρμακωμένον δάγκωμα τοῦ φειδιοῦ;

— Μὴ! Σιώπα γιὰ τοὺς οἰκτερισμοὺς τοῦ Θεοῦ. Ὅχι αὐτός, ὄχι ὁ Νίκος μου, ὄχι τὸ παιδί μου. Γιατὶ ἂν αὐτὸ ποῦ λέγεις, Φίλιππε, μοῦ συνέβαινε ποτέ, ὁ καῦμός θὰ μοῦ τὴν ἐξερίζωνε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ στήθη τῆ ζωῆ.

Καί, ὡς ἂν πράγματι ὑπέκειτο ὁ κίνδυνος οὗτος, κάτωχος ὁ Κίμων, μὲ τὴν σφραγίδα ἀνεκφράστου ὀδύνης ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπίεσε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν καρδίαν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ συκρατήσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ζωὴν.

Καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀναυδος, ὑπὸ τὴν ριγηλὴν, τὴν παγερὰν ἐπίδρασιν τοῦ τρόμου, ὅστις τὸν ἐκυρίευσεν. Ὁ δὲ Φίλιππος κατεπλάγη ἐκ τοῦ συγκλονισμοῦ τούτου, ἐκ τῆς ἐκρήξεως τόσης φρίκης ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος, ἐκ τῆς παρατεινομένης ταύτης σιγῆς, διὰ τῆς ὁποίας φρίσσουσα καὶ ἀγωνίσσα ἐκραύαζε τῆς ψυχῆς του ἡ ὀδύνη.

Οἱ ἀπαίσια ἐκείνοι λόγοι, τοὺς ὁποίους μετὰ τόσης ἐλαφρότητος, ὡς ρητορικὸν ἐπιχείρημα, ἔριψεν ὁ λοχαγὸς Βράγκας, ἐπληξάν τὰ ὦτα του ὡς πτερυγισμοὶ οἰωνοῦ συμφορᾶς διέσεισαν τὴν καρδίαν του, ὡς αἱ πένθιμοι κραυγαὶ ἐλεοῦ ὀλοφυρομένου, ὡς ὕλακαὶ κυνὸς ὀλολύζοντος.

Ὅταν δὲ ἐπὶ τέλους ὁ σάλος τὸ ὁποῖον ἤγειραν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Κίμωνος οἱ λόγοι τοῦ Βράγκας ἐκόπασεν ὀλίγον, τῷ εἶπε μετὰ τινος πικρίας.

Καὶ ὁμως σὺ, Φίλιππε, ὅπου εὐρίσκεις τόση εὐχαριστήσι νὰ ἐπιδεικνύης τῆς μαύραις γιὰ τὸν κόσμον ἰδέαις σου, ἔχεις πάντα τὸ γέλοιο στὰ χεῖλη. Καὶ ἐνῶ ἀπαγγέλλεις τὸ σφοδρότερον κατηγορητήριον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, εἶσαι ἐν τούτοις ὁ κοινωνικώτερος καὶ ὁ κοσμικώτερος τῶν ἀνθρώπων.

— Νὰ σοῦ πῶ, Κίμων, εἶναι τέτοιος ὁ κόσμος ποῦ ἡ πάντα θὰ γέλῃς ἢ πάντα θὰ κλαῖς. Μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Ἐνθυμίσαι ἐκείνους τοὺς δύο ἀρχαίους φιλοσόφους. Ἐνῶ τοῦ πρώτου ἡ υἱεῖα ἐπάθαινε σπουδαίας διαταράξεις ἀπὸ τὰ σπασμωδικὰ γέλοια, τὸ δεύτερον δὲν τὸν ἐπρόφταινε σπασμωδικὰ γέλοια, τὸ πλύστρα του ἀπὸ τὰ κλάυματα. Προκειμένου ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀκολουθήσω τὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς δύο, ἐπρότιμησα τὸν πρῶτον, γιατί πάλι αὐτὸ τὸ χρόνιον συνάχῃ τῶν ματιῶν μου κάνει ἀηδία. — Ὅσο γιὰ τὸν κόσμον τὸν ἀγαπῶ τόσο, ὥστε νὰ εἶμαι ἐξησφαλισμένος, ὅτι ποτέ δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ μὲ λυπήσῃ διότι δὲν ἔχω κανένα δεσμὸν τῆς καρδίας. Ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον διαρκῶς πάλλει καὶ λαχταρεῖ ἡ καρδίαν μου δὲν εἶναι φόβος νὰ μὲ βλάψῃ, διότι εἶναι ὁ αὐτός μου ὁ Φίλιππος Βράγκας καὶ ἡ καρδίαν του εἶναι κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην ἡ ἰδική μου καρδίαν. Τὴν πρωτοχρονιὰ ἐξάρνα, δίδω καὶ λαμβάνω ἓναν κόσμον δῶρα μὴ ἐρωτᾶς. Ὅλαις ἡ σουσουράδες μὲ τῆς ὁποίας ἐσαλιάρισα ἢ ἐσφιρτάρισα (εἶναι, ξέρεις, συνώνυμοι αἱ λέξεις αὐταὶ) φιλοτιμοῦνται νὰ μοῦ στέλλουν πρωτοχρονιάτικα

δώρα. Ἄλλη κέντημα παριστάνον ἀνθοδέσμην ἴων, ἄλλη ἓνα σταυρὸν μὲ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ἑλπίδα ἐκατέρωθεν· εἶναι βλέπεις ρομαντικὴ αὐτή. Καὶ μία ἄλλη, ἡ τραγικωτέρα, μιά καρδιά τρυπημένη πέρα πέρα ἀπὸ κάτι σούβλαις, μὲ τῆς ὁποίας, ὑποθέτω, ὅτι θέλει νὰ παραστήσῃ τοῦ ἔρωτος τὰ βέλη. Αἶ, φίλε μου· ἀντὶ ὄλων αὐτῶν τῶν δώρων, ποῖον νομίζεις μὲ συγκινεῖ; Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀγοράζει καὶ μοῦ προσφέρει ὁ κύριος Φίλιππος Βράγκας, εὐχόμενος νὰ διέλθω τὸ νέον ἔτος ἐν ὑγείᾳ καὶ χαρᾷ. Δὲν ἤξεύρεις δὲ πόσῃν πεποιθήσῃν ἔχω εἰς τὴν εὐλί- κρινεῖαν τῶν εὐχῶν τοῦ κυρίου Βράγκα.

— Ἄν δὲν ἐγνώριζα τὴν καρδιά σου, θὰ ἐκινδύ- νευα νὰ πιστέψω, ὅτι σπουδαιολογεῖς. Καὶ ὅμως ἐν πρώτοις σὺ πιστεύεις εἰς τὴν φιλίαν, διότι ἀγαπᾷς ἐμέ, μὲ καρδιά ἀδελφοῦ. Ἐχω τόσα δείγματα, ὅπου αἱ ἐναντία διαμαρτυρίαί σου δὲν θὰ σὲ ὠφελήσουν διόλου.

— Δὲν σκοπεύω νὰ διαμαρτυρηθῶ, Κίμων. Ἄλλὰ διὰ σέ, μάθε το, ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα. Σὺ δὲν εἶσαι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· σὺ ἔχεις καρδιά Χριστοῦ, καὶ γιὰ τοῦτο, ἴσα ἴσα, κακομοίρη, φοβοῦμαι γιὰ λογαριασμό σου καμμίαν Μεγάλην Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν!

— Ἀφοῦ ἔκαμες ἐξαίρεσι στὴ φιλία, θὰ κάμης καὶ εἰς τὸν ἔρωτα· καὶ ἔτσι θὰ μπλέξης καμμιά ὥρα εἰς τὰ δίχτυα τοῦ γάμου.

— Δὲν θὰ μπλέξω διόλου. Ἄν πάρω καμμιά ἡ ὁποία νὰ μὲ κάμῃ νὰ καμφθῶ ὑπὸ τὸν μεταλλικὸν ὄγκον τῆς προικὸς τῆς, θὰ τὴν συχαθῶ, ὡς εὐεργετιδᾶ μου· ἂν πάρω τὴν κόρη τῆς πλύστρας μου θὰ μὲ μισήσῃ ὡς εὐεργέτην τῆς.

— Θὰ μπλέξης σοῦ λέγω.

— Δὲν θὰ μπλέξω διόλου. Ἡξεύρω ὅτι πολλοὶ συνάδελφοί μας ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ὁ γάμος εἶναι μία λαμπρὰ ἐργοληψία. Ἄλλὰ μάθε, Κίμων, ὅτι εἰς κάθε ἐργοληψίαν εἶναι προσηρτημένη ἡ συγγραφή τῶν ὑποχρεώσεων, καὶ ἐγὼ, νὰ ξέρης, τὴν φοβοῦμαι τὴν συγγραφήν τῶν ὑποχρεώσεων.

Οὕτω ἐκλείσεν ὁ διάλογος τῶν δύο φίλων.

Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Φίλιππος Βράγκας ἀνέρχεται δρομαῖος τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας τοῦ Ἀνδρεᾶδου, πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς παράνυμφος εἰς τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Ἀσπασίας Κρητίδου.

— Μπα ; τῷ λέγει ὁ Κίμων, σφίγγων αὐτὸν ἐπὶ τῆς καρδίας του μὲ συγκίνησιν ἀδελφοῦ, ἐμπλεξες λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἐργοληψίαν ;

— Ναὶ δυστυχῶς· ἀπαντᾷ ὁ Βράγκας, μὲ κωμικῶς μελαγχολικὸν ὕφος.

— Καὶ ἡ συγγραφή τῶν ὑποχρεώσεων ;

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ. Στὴν ἀρχὴ τὴν εἶχα λησμονήσει. Καὶ ὅταν ἔπειτα τὴν ἐθυμήθηκα, εἶπα μέσα μου. Ἄν μοῦ ἔρθουν, ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ, ἀνά- πεδα τὰ πρᾶγματα, καὶ δὲν τὰ βγάλω πέρα, σὸ τέλος τῆς γραφῆς ζητῶ καὶ κηρύσσομαι ἐκπτώτος. Ἄλλὰ δὲν τὸ πιστεύω· ἐφρόντισα, αἱ συνήθαι τοῦ γάμου μας νὰ εἶναι ταιαῦται, ὥστε νὰ ἰσολογί-

ζωνται αἱ μερίδες, καὶ οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ γυναῖκα μου νὰ ὀφείλωμεν εὐγνωμοσύνην, ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον. Αὐτὸ μᾶς σώζει καὶ τοὺς δύο.

[Ἐπεταὶ συνέχεια]

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ο ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΔΑΪΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Α

Ὁ Μαστροδημήτρης ἦτον ὑποδηματοποιὸς στὴ Σύρα καὶ εἶχε μαγαζὶ ποῦ δούλευαν δύο καλφάδες. Οἱ δουλειές του δὲν ἐπήγαιναν ἄσχημα γιὰτὶ ἦταν τεχνίτης καλός. Εἶχε οἰκογένεια φρόνιμη καὶ τρία ἀγοράκια σὰν ἀγγελουδία, ποῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πῶς ἐκακοπερνοῦσαν. Ὁ Μαστροδημήτρης ἦτονε καλὸς στὴν οἰκογένειά του, ἂν καὶ εἶχε κι' αὐτός, ὅπως πολλοὶ ἄλλοι στὴ Σύρα, τὴν κακὴ συνήθεια νὰ συγνάξῃ στὴν ταβέρνα, χωρὶς νὰ συλλο- γίζεται πῶς ὅσα ἐξώδευε γιὰ ρακί, στεροῦσε τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του. Εἶνε μάλιστα πολλοὶ ἐκεῖ στὴ Σύρα, ἴσως καὶ ἄλλοι, ποῦ πᾶνε στὴν ταβέρνα γιὰ νὰ πιοῦνε μιά μαστίχα καὶ καταντᾷ νὰ ξεχάσουν πῶς ἔχουν καὶ σπῖτι καὶ τοὺς περιμένουν νὰ δει- πνήσουν. Τί κακὴ συνήθεια αὐτή! Καὶ ὁ Μαστρο- δημήτρης λοιπὸν τὸ πάθαινε αὐτὸ πολλές φορές. Κακὸ ἐλάττωμα αὐτό, ἀλλὰ εἶχε καὶ ἓνα ἄλλο ἐλάττωμα, πολὺ πῖο μεγαλειότερο: ἀγαποῦσε νὰ ψη- λοπιάνεται, δηλαδὴ ἤθελε νὰ κἀνῃ τὸ μεγάλο χωρὶς νὰ εἶνε. Εἶχε ἓνα φίλο ἀληθινὸ, τὸν κύρ Ἀντώνη, ἄνθρωπο μὲ καλὴ καρδιά καὶ ποῦ εἶχε τὸ δικό του, καὶ δὲν τοῦ χάριζε κάστανα, ποῦ λένε, ἀλλὰ τοῦ χτυποῦσε κατὰ πρόσωπο τὰ ἐλαττώματά του· τὸν ἐσυμβούλευε καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Ἄφησε, Μαστροδημήτρη, τίς περηφάνειες, μὴ γυρεύης νὰ κἀνῃς τὸ μεγάλο, γιὰτὶ θὰ ἔρθῃ ὥρα ποῦ θὰ τὸ μετανοιώσῃς, μὰ θὰ εἶνε πολὺ ἀργά. Σὺ πρέπει νὰ κυττάξης τὴν τέχνην σου καὶ νὰ μὴ σκο- τίξῃσαι γιὰ ἄλλα πρᾶγματα. Σὺ ἀπὸ τὴν τέχνην σου περιμένεις νὰ ζήσης τὴν οἰκογένειά σου.

Ἄλλὰ ποῦ νάκούσῃ ὁ Μαστροδημήτρης. Ἦτον ἐλλογές; — ὁ Μαστροδημήτρης ἔκανε τὸν κομμα- τάρχη μὲ τίς δύο ψήφους ποῦ εἶχε καὶ ἐγαλοῦσε τὸν κόσμον. Οὔτε γιὰ δουλειὰ πιά ἐσυλλογιζέτο, οὔτε γιὰ οἰκογένεια. Στὰς διαδηλώσεις ἦτον ὁ πρῶτος. Ἄφηνε τὸ μαγαζὶ του στοὺς καλφάδες, καὶ φαντά- ζεσθε πιά τί δουλειὰ ἐγίνονταν· γιὰτὶ ὅταν κι' οἱ καλφάδες βλέπουνε τὴν ἀταξία τοῦ μαστόρου, κι' αὐτοὶ ὅσο καλοὶ καὶ ἄνε, χαλνοῦν. Ἄς εἶνε... Ὁ Μαστροδημήτρης κανένα συμφέρον δὲν εἶχε ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς, ἀλλὰ οὔτε σὲ θέση ἦτονε νὰ κρῖνῃ ποιὸς ἦτον ὁ καλλίτερος ἀπ' αὐτοὺς γιὰ νὰ τὸν ὑποστη- ρίξῃ· ἐγίνετο ὅμως ἡ καρδιά του περιβόλι, ὅταν ὁ βουλευτὴς γελαστός τὸν ἐχτυποῦσε ἐλαφρὰ στὴν πλάτη, ἢ τοῦ ἔδινε τὸ χέρι. Μικρὸς αὐτός, ἔθεωροῦσε μεγάλο πρᾶγμα νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χέρι ἓνας κοτζῆμ βουλευτὴς.